

Bij zwart op wit

•• Dylan Casaer

In september vorig jaar verscheen het boekje "Zwart op wit" met daarin een lange monoloog van Louis Tobback. Het zelf hanteren van de pen gaat Louis Tobback blijkbaar niet zo goed af en ook dit keer was er dus een dienstdoende journalist die de woorden van de SP-voorzitter optekende.

Al bij al is het een keuvelend boekje geworden. Louis groet 's morgens de dingen, bekijkt vanop zijn Olympos het wereldgebeuren en becommentarieert gul. In een aantal interviews en in het boekje zelf zegt Tobback een aantal dingen die toch wel bijzonder grof zijn. Ze zijn intussen genoegzaam bekend: aids is een modeziekte, homo's mogen er zijn maar dienen zich gedeisd te houden, asielzoekers worden vergeleken met meeuwen op een stort, enzovoorts en zo verder. Vadertje Tobback, werd hij genoemd in De Morgen, en men kan inderdaad enkel vaststellen dat Tobback een kind is van zijn generatie en qua denken niet echt meegegaan is met de rest van de samenleving. Papa is blijven hangen in de sixties, zou hier vervangen kunnen worden door, papa is blijven hangen ergens nét voor de sixties.

Maar er is natuurlijk meer, achter de one-liners schuilt inderdaad een mens- en maatschappijvisie. In zijn beeldrijke taal en karikaturen geeft de SP-voorzitter ook een deel van zijn denken prijs. Een denken dat geïnspireerd wordt, of beter: ondersteund wordt, door Mark Elchardus, socioloog aan de VUB (in de Middeleeuwen maakten narren een essentieel deel uit van de hofhouding van graven, tegenwoordig is deze rol ingenomen door academici).

Elchardus die in zijn boek *Op de ruïnes van de waarheid* aan de progressiviteit een misprijzen voor 'de gewone man' verwijt. Hij verwijt links ook een libertair denken en een gebrek aan aandacht voor een heleboel traditionele waarden. Voor Elchardus moet een partij als de SP vooral opletten haar traditionele achterban niet te bruuskieren met al die nieuwerwetse zaken als ongehuwd samenleven, asielzoekers... Dat een dergelijke academisch (??) betoog Tobback goed uitkwam, hoeft niet te verwonderen. De man bekeerde zich al laat in de jaren tachtig tot de Nieuw Linkse strekking, met de nodige portie law and order.

Al valt er hier en daar iets te zeggen voor Elchardus' analyse, met name dat de socialisten zich teveel op welvaart hebben geconcentreerd in de afgelopen decennia en soms de kwaliteit van het leven uit het oog hebben verloren. Het is overduidelijk dat als je een boodschap wil brengen die aanspreekt in onze sterk individualistisch georiënteerde samenleving, je ook aandacht moet hebben voor de kleinste leefeenheden, vraag is alleen of dat noodzakelijk moet uitmonden in een pleidooi voor het gezin in zijn meest traditionele vorm.

Overigens zet ik toch een aantal vraagtekens bij de analyse van Elchardus die erg veralgemenend is en ook bij de premissen van

waaruit Elchardus vertrekt. Was het inderdaad zo dat de SP een partij zonder waarden was geworden? En is dat conflict tussen oude garde en nieuwe garde zo vreselijk schrijnend en onoverkomelijk? Nochtans, in de jaren '90 profileerde de SP zich onder Van Miert op een reeks thema's die eigenlijk thuishoren in de postmateriële hoek als vrede, ontwikkelingssamenwerking. Heeft dit tot breuken in de partij geleid, heeft dit de oude garde doen weglopen? Tot voor '91 zeker niet. Wat die breuk tussen het kader van de SP, dat uit hogergeschoolden bestaat met hun eigen culturele patronen, en de traditionelere achterban. Ik ben daar helemaal niet zo van overtuigd. In 1994 werden bij de gemeenteraadsverkiezingen in Leuven op Tobbacks lijst overigens een hele resem van dat 'soort' kader verkozen. Ikzelf ben ook wat men een links intellectueel noemt en heb toch niet het gevoel dat ik bij de basis in mijn afdeling niet aanvaard word (ondanks het feit dat ik het Aalsters dialect bijlange niet foutloos spreek).

Nog wat dat kader betreft, het socialisme heeft toch een lange traditie van bourgeoisie die zich op een gegeven ogenblik tot het socialisme bekennt en er zelf denkers van wordt. Marx, De Brouckère, Picard.

Overigens, in hoeverre geeft iemand als Tobback zelf geen blijk van een zekere misprijzen voor een belangrijk deel van de achterban? Hij leest om de haverklap de vakbond de levieten. Als op een Ronde van de Federaties een militant durft te vragen of ze nog lang in zijn zakken komen zitten, wordt hij zonder meer omvergeblaft en voor bieftuksocialist versleten.

Roepen de stellingen die Elchardus verdedigt ook geen ethische bezwaren op? Eigenlijk vertrekt hij van een relativisme dat snel gevaarlijke vormen kan aannemen. Want volgens de theorie van Elchardus zit je goed als je maar de belangen en het culturele patroon van je achterban verdedigt. Ik verklaar wij nader. Het lijkt niet ondenkbaar dat een niet onbelangrijk deel van onze traditionele achterban wel oren heeft naar de sirenenzang van het botte racisme als verklaring voor een boel van hun problemen

of ongemakken. Moet je als socialistisch politicus dan ook racistisch gezwam uitkramen of nog erger: halfslachtige boodschappen de wereld insturen (van het type: ja er kan wel eens een verband zijn tussen migranten en criminaliteit, lees er wat dit betreft haast dagelijks de berichtgeving op na in "Het Laatste Nieuws"). Je bent dan misschien wel in overeenstemming met je achterban, maar wat met je eigen ethisch besef? Of gaat men er simpelweg vanuit dat politici sowieso geen geweten hebben?

Elchardus is ook de man die vindt dat wij hoegenaamd geen waardeoordeel mogen uitspreken over populaire cultuur. In hoeverre lijdt dit niet tot algehele vervlakking? Persoonlijk vind ik zeker niet dat je zomaar misprijzend kan doen over alles wat populair is, maar hoever ga je daarin? Ik zelf ben zeker niet gekant tegen al wat populair is. Integendeel, ik kijk wel eens naar soaps als Neighbours, ben een fan van Will Tura, lees Ludlum, enzovoorts. Maar geen haar op mijn hoofd dat eraan denkt Ludlum op één lijn te plaatsen met Marquez, Tura met Jacques Brel. Dat is juist waar de Franse filosoof Alain Finkielkraut zich tegen kant, de gedachte dat er geen verschillende waarderings zouden mogen zijn, ook en vooral in cultuur. Een T-shirt van Versace is géén Picasso, een leuke reclameslogan is geen vers van Verlaine.

Maar terug naar Tobback, en vergeef mij deze uitwijding. Maar het is een manier om de denkwereld van Tobback te duiden. Hoe je het draait of keert, er is wel degelijk een verschil tussen de maatschappijvisie van een Tobback en zijds, en van een De Batselier anderzijds. Je zou kunnen spreken van twee tendensen binnen de SP. Met andere klemtonen, met een andere doel voor ogen. Zo is Tobback overduidelijk een sociaal democraat, die er zich toe beperkt correcties aan te brengen. Hij geeft dat grif toe. Hij gelooft bv. niet meer in een socialistisch economisch project, meer zelfs, qua denken plaatst hij zichzelf economisch op één lijn met André Leysen (p. 73), terwijl een De Batselier met zijn project Coppieters blijkbaar toch nog wel een deel van dat oude geloof heeft bewaard. Ook de klemtoon op ecologisch denken: voor

Tobback blijft ecologie eigenlijk een luxeprobleem, iets waarover wij spreken als de rest van de buit binnen is. Tobback verwijst ook graag naar een artikel in "The Economist" (p. 102) van vorig jaar onder de titel: The left is back! Ik hoop van harte dat Tobback dat artikel ook gelezen heeft want er wordt vooral de lof gezongen van het erg pragmatisch sociaal democratisch denken (zoals in Zweden bv.) dat toch een reeks sociaal liberale trekjes vertoont. Tobback klaagt er ook vaak over dat je nationaal niet veel meer in de pap te brokkelen hebt, maar doet tegelijk veelvuldig Europa af als een praatbarak en profileert zich niet bepaald als een internationalist. In zijn boekje ontbreekt een strategie naar een meer socialistische samenleving. Tobback ziet wel in dat de politiek verhuist, om het met Huyse te zeggen, naar andere delen van de samenleving (wetenschap, bedrijfs wereld), maar poogt zelfs geen remedies uit te denken. Heeft daartoe blijkbaar geen ambities. En dat is jammer voor een voorzitter van een socialistische partij.

Ik kan ook niet ontkennen dat Tobback mij persoonlijk de laatste maanden ontgoochelt. Ik herinner mij de Tobback van net voor 21 mei, hij pleitte voor een Ecologisch Pakt, en op een gegeven ogenblik tijdens een verkiezingscongres in de Gentse Vooruit had ik heel even de indruk dat na de verkiezingen er qua partijprofiel dingen mogelijk zouden zijn die dat voorheen niet waren. Ik leidde dat (ach, die jeugdige naïviteit) ondermeer af uit een zinnetje waarin Tobback hulde bracht aan de ploeg die in de jaren negentig De Vooruit beheerde met hun nieuwe invulling van het socialisme. Maar blijkbaar rekende hij toen af met een fikse oppositiekuur.

Ook tal van mensen (jonge mensen en Agalev-sympathisanten), die zich op 21 mei achter de SP schaalden, omdat ze er nodig is. Want het waren niet de afvallige SP-kiezers die het Blok waren gaan vervoegen die terugkwamen, het waren nieuwe mensen, en het waren de mensen die zich met de toenmalige stijl van Van Miert konden identificeren, die de SP in mei versterkten.

Je kan er ook niet omheen, alweer met

Elchardus in het achterhoofd, dat de samenleving de laatste 10 jaar flink is veranderd, zo ook de maatschappelijke klassen, er zijn minder arbeiders en doorgaans is hun materiële positie verbeterd. Wat zeker niet betekent dat er geen zwakkeren meer zouden zijn, integendeel. Alleen zijn de zwakkeren van toen niet noodzakelijk meer die van nu. Als socialistische partij kan je niet voorbij aan dat gegeven. Als socialistische partij moet je je niet richten op het verleden en op wat niet meer is, maar op de toekomst. Het socialisme moet tenvolle oog hebben voor de nieuwe maatschappelijke tendensen en gevoeligheden. Met dat socialisme voel ik mij verwant. En daarvoor engageer ik mij graag.

